Informacijska družba IS 2006 / Information Society IS 2006
9. mednarodna multi-konferenca / 9th International Multi-Conference
Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi / Education in Information Society
Ljubljana, Slovenija, 13.-14. oktober 2006

Program metajezikovnega zavedanja pri opismenjevanju in zgodnji pomoči pri dislektičnih težavah z uporabo računalnika

The Programme of Metalingual Awareness on Teaching to Write and Early Help with Dyslectic Difficulties Based on The Use of a Computer

Dina Pintarič

Osnovna šola Bistrica, Tržič, Slovenija
dina.pintaric@guest.arnes.si

Grega Janežič

Osnovna šola Bistrica, Tržič, Slovenija
Grega.Janezic@guest.arners.si

Neža Zelinka

Osnovna šola Staneta Žagarja, Kranj, Slovenija
neza.zelinka@guest.arnes.si

Povzetek

Otroci z disleksijo so posamezniki, ki se kljub nekaterim skupnim značilnostim bistveno razlikujejo drug od drugega, zato jim moramo pomagati in poučevati tako, da upoštevamo njihovo različnost.

V predšolskem in zgodnjem šolskem obdobju je težje govoriti o disleksiji saj večina otrok še ne bere in ne piše, lahko pa se že kažejo določeni znaki kot npr. pozabljivost, težave v govorjenju, zamenjava besed, ki podobno zvenijo, prisotnost disleksije v družini.

Pomembno je, da bi bili vsi otroci, v procesu učenja, deležni programa vaj metajezikovnega zavedanja, ki pomenijo temelj za dobro opismenjevanje in branje ter zmanjševanje, lajšanje začetnih dislektičnih težav.

V veliko pomoč in uporabnost so številne specifične računalniške igre, ki v veliki meri pokrivajo posamezne faze metajezikovnega zavedanja. Delo z računalnikom otroke zelo motivira in jih skozi igro vodi do doseganja ciljev oz. do boljših učnih uspehov, uspeh pri reševanju nalog je večji. Praksa kaže, da so otroci prijetno počutijo v učnem okolju s pomočjo računalnika in takšen učni stil nanje pozitivno deluje.

Ključne besede: *disleksija, bralno napisovalne težave, motnje v branju in pisanju, legestenija*

Summary

Children with dyslexia are individuals who essentially differ one from another despite some common characteristics. Consequently we should help and teach them in a way to take their differences into consideration.

In the pre school and early school period it is more difficult to talk about dyslexia because most children cannot read and write yet. However, some signs like forgetfulness, speaking difficulties, the exchange of similarly sounded words, the presence of dyslexia in the family, can already be noticed.

It is important for all the children in the learning process to be part of the programme containing exercises of metalingual awareness which are the basis of a good writing and reading procedure as well as decrease and relief of beginning dyslectic difficulties.

Several specific computer programmes covering individual parts of metalingual awareness to a great extent are very useful and helpful. Working on a computer motivates children a lot and leads them through a game towards the goals or in other words, better learning results. In this way they are more successful in doing exercises. The practice shows children feel comfortable in the learning environment with a computer and these teaching styles have got a positive effect upon them.

Key words: *dyslexia, expressions like reading and writing difficulties, reading and writing troubles, legastenie,…*

1. UVOD

Dandanes je na voljo veliko informacij o disleksiji – na internetu, v šolah, knjižnicah in celo v časopisih in revijah. Čeprav je zelo poznana, pa je obenem tudi najmanj razumljena med vsemi specifičnimi učnimi težavami. V Sloveniji so se v preteklosti uporabljali izrazi bralno napisovalne težave, motnje v branju in pisanju, legestenija…

Definicija Organizacije za disleksijo odraslih je, da povzroča disleksijo kombinacija primankljajev v glasovnem, vizualnem in slušnem predelovanju informacij. Prisotne so lahko tudi težave v priklicu besed in hitrosti predelovanja informacij.

2. FONOLOŠKO ZAVEDANJE:

- slikovna igrica polžek z narisanimi predmeti in črko,
- didaktične igre na računalniku (Polžkovi koraki v svet glasov, stavnica),

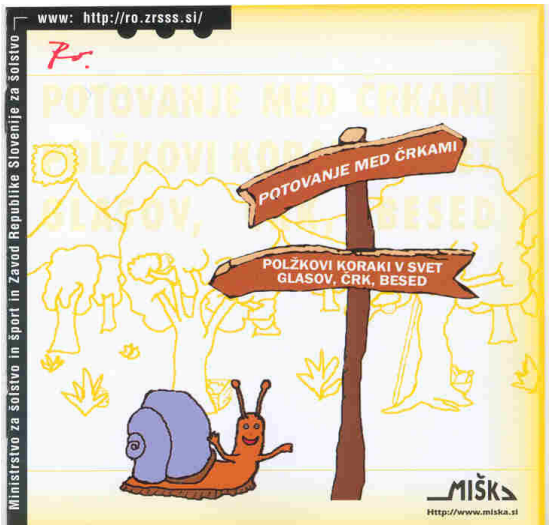

Slika 1: Didaktična igra Polžkovi koraki

Slika 2: Didaktična igra Potovanje med besedami

- iskanje glasov v besedi z vizualno oporo,
- iskanje besed, ki se začenjajo ali končujejo z istim glasom (npr. avto-drevo ali miza, mlaka,...)
- iskanje rim,
- premetanke (katero besedo dobiš, če urediš zloge pa, te, co,...),
- prvi, zadnji glas v besedi, kaj je pred in kaj za določenim glasom,
- zlogovanje,

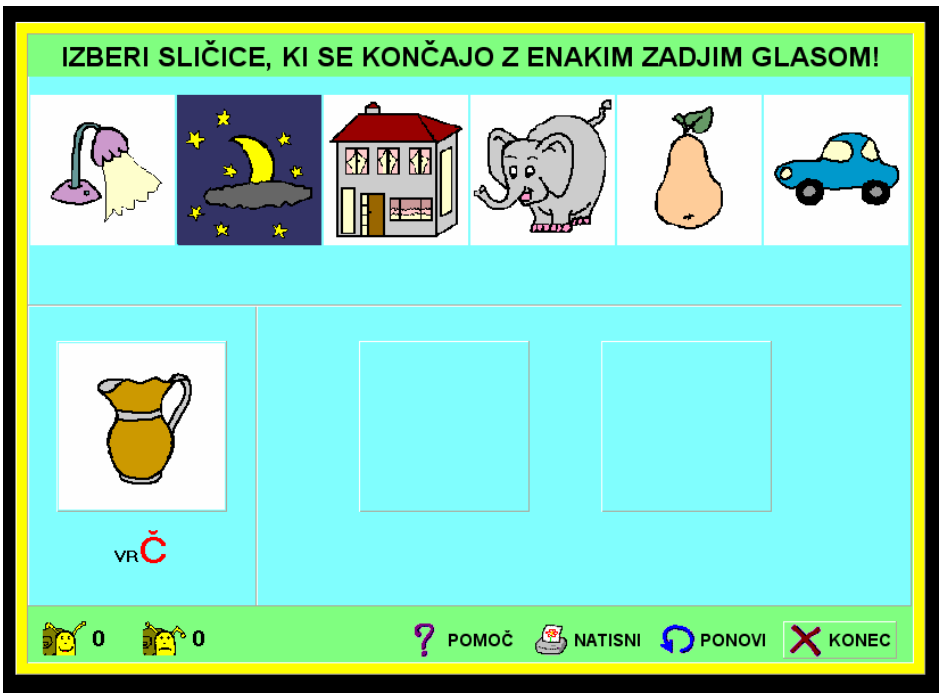

Slika 3: Iskanje besed, ki se končajo z enakim zadnjim glasom

- stavki z besedami, ki se začnejo na isti glas (Pes Pepi prijema palico.),
- glasovna veriga, zlogovna veriga (avtomaravionebo..., ali kavazajecljanje...),
- razčljenjevanje besed na glasove, glasove preštej,
- zvočne uganke.

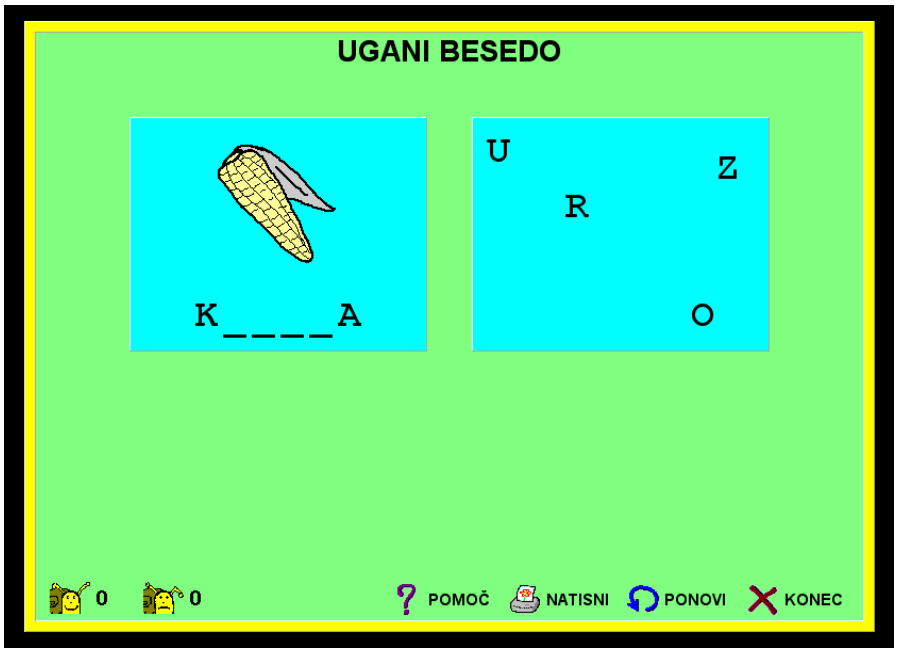

Slika 4: Iskanje besed – zvočne uganke

3. ČRKE

- branje nazaj,
- igrica »vislice«
- križanke,
- iskanje skupnih črk,
- črkovna loterija (iz predloge izvlečemo črke in poskušamo sestaviti besedo),

4. VZPOSTAVLJANJE VEZAVE:

- vaje z zlogi (enojni, dvojni zlogi,....).

Slika 5: Vaje z zlogi

5. VERBALNI SPOMIN

- igrica »telefonček«,
- naštevanje in dodajanje besed s pomjenjem (npr. Mojca je šla na morje in s seboj vzela.....).

6. ZAPISOVANJE TEŽJIH BESED S POMOČJO RAČUNALNIKA

- iskanje besed v besedilu,
- klikanje kritičnih črk (glasba,...)
- iskanje podobnih besed (izpit, izhod, iztok),
- pripis besede k ustrezni sliki (slika čmrlja, otrok zraven napiše npr. To je čmrlj.),
- tvorjenje povedi s težjimi besedami (vprašalne, vzklične, pripovedne),
- poudarjanje,
- zlogovanje,

7. ZAČETNO OPISMENJEVANJE

7.1. Orientacija in grafomotorika

Vaje za orientacijo:

- določanje lastne telesne sheme,
- določanje strani na drugem, v prostoru, na listu,
- določanje prostorskih odnosov.

Vaje za grafomotoriko:

labirinti

- risanje različnih črt, vzorčkov

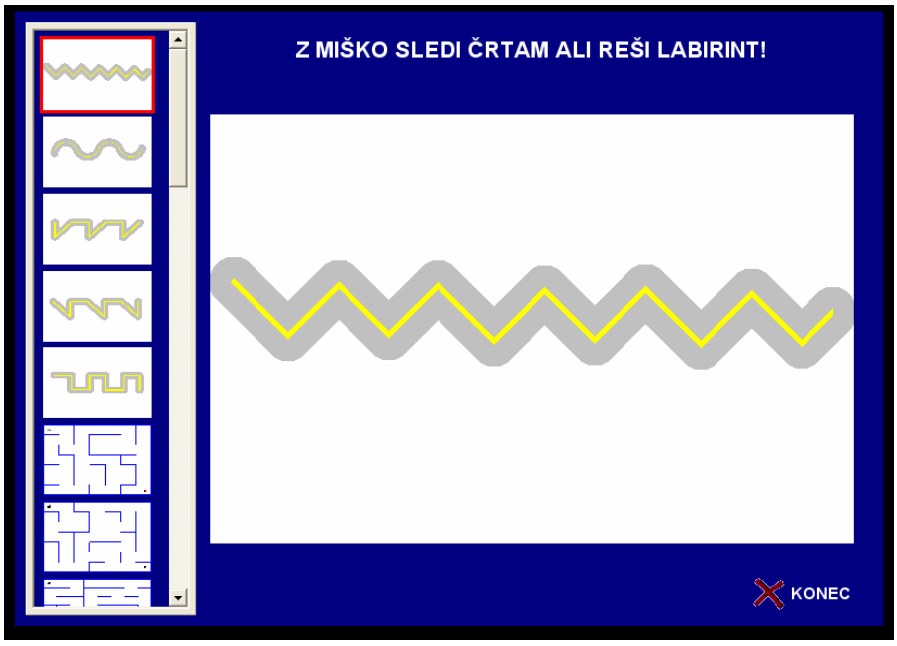

Slika 6: Vaje za grafomotoriko in orientacijo

7.2. Vaje za razvijanje slušnega zaznavanja

- prepoznavanje znanih zvokov in povazovanje s sliko (zapiranje vrat,...)
- dolge-kratke besede,(dolga, kratka črtica ali ponazarjanje z gibom),
- prepoznavanje prvega/zadnjega glasu v besedi (slike, besede na določen glas),
- zlogovanje

7.3 Povezava glas – črka

- (glas-slika-črka).

7.4 Zapis črk

- zapis besed (sestavljanje besed iz črk),
- zapis povedi (sestavljanje iz danih besed, razčlenjene povedi).

Slika 8: Vaja – poišči skrite besede

8. BRALNO RAZUMEVANJE

- računalniške igre Potovanje med besedami,
- vstavljanje ustreznih besed v povedi, povedi v zgodbo,
- obnova po vprašanjih po poslušanju zgodbe,
- nesmiselni stavki-ugotavljanje nesmisla, iskanje smiselnosti,
- razrezanke (povedi, zgodbe),
- povezovanje slika+poved, slika+zgodba.

9. ZAKLJUČEK

Računalniško tehnologijo in s tem didaktične računalniške programe lahko uporabimo kot pripomoček pri učenju. Pomembno je, da delo z računalnikom otrokovo motivacijo za učenje poveča tako, da otrok razvije pozitiven odnos do šole in do učenja, kljub temu da so določeni vidiki učenja, kot je tekoče branje, zanj zelo zahtevni. Tukaj lahko pride do izraza tudi zvočna podpora. Otrok na igriv način doma in v šoli pridobiva, utrjuje, ter uporablja znanje, ne da bi bil prisiljen ure dolgo sedeti.

Rezultati se kažejo – uspeh je dosegljiv.

Ne gre zanemariti določenih močnih področij otrok z disleksijo, kot so na primer dobre sposobnosti reševanja problemov, vizualne spretnosti, zato je med njimi veliko znanih izumiteljev, matematikov, umetnikov in fizikov. (Albert Einstein, Thomas A. Edison, Pablo Picasso, Leonardo da Vinci, Tom Cruise…)

Za vse otroke z disleksijo tako zgodnja uporaba računalnika in metajezikovnih vaj , pomeni pomemben vir in način za kompenziranje težav in v odraslosti boljše možnosti za dosego poklicnih želja.

LITERATURA IN VIRI

Golii, D. 1992. Sodobne oblike opismenjevanja. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Holy-Šinkovec, N., Pečjak, S. 1996. Kako do boljšega branja. Vaje za izboljšanje bralne učinkovitosti. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Lavrenčič, A., Bavčar, H. 2001. Žarek v besedi (Učni komplet). Nova Gorica: Educa.

Reid, G. 2002. Nekaj v prijateljsko pomoč. Vodnik za starše otrok z disleksijo. Ljubljana: Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.

Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Polžkovi koraki v svet glasov, črk, besed, 1999, CD-rom.

Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Potovanje med besedami, 2000, CD-rom.

Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Potovanje med črkami, 2001, CD-rom.